

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wprowadzenie

Author: Bernadetta Ciesek-Ślizowska, Beata Duda, Ewa Ficek, Katarzyna Sujkowska-Sobisz

Citation style: Ciesek-Ślizowska Bernadetta, Duda Beata, Ficek Ewa, Sujkowska-Sobisz Katarzyna. (2019). Wprowadzenie. W: B. Ciesek-Ślizowska, B. Duda, E. Ficek, K. Sujkowska-Sobisz (red.), "Reprezentacje świata w dyskursach (modele, obrazy, wizje)" (S. 9-11). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Badania nad dyskursem, w ciągu ostatnich kilkunastu lat rozwijane w sposób niezwykle dynamiczny, odwołują się do różnych paradygmatów, teorii oraz metod jego naukowego oglądu. W tę „polifoniczną”, a przy tym zajmującą poznawczo przestrzeń wieloaspektowo prowadzonych interpretacji wpisuje się również problematyka przedstawianego tomu. Na interdyscyplinarny charakter pomieszczonych w nim rozważań (poświęconych zasadniczo modelowaniu społecznej komunikacji przez poszczególne odmiany dyskursu¹) wskazuje ponadto spopularyzowana we współczesnej humanistyce i dodatkowo wyeksponowana w tytule publikacji nazwa *reprezentacja*, odsyłająca wszak do wszelkich typów przedstawień.

Obiektem zainteresowania czynią autorzy poszczególnych opracowań (dyskursolodzy, komunikolodzy, stylistycy czy genolodzy) zarówno konstrukty doświadczanej dziś rzeczywistości, jak i uwarunkowania ich wielorakich manifestacji — konwencje, normy, wartości, konteksty albo środki wyrazu (werbalne i/lub pozawerbalne). Refleksją obejmują też zagadnienia (często dobrze już rozpoznane, kiedy indziej zaś dopiero wymagające pogłębionych analiz) związane ze zróżnicowanymi obszarami tematycznymi, zawsze jednak zaświadczające o potrzebie rozumiejącej obserwacji „dyskursowych światów” oraz wyjaśniania sterujących nimi mechanizmów. Tak definiowane wysiłki wydają się uzasadnione także i z tego powodu, że ostateczny kształt komunikacyjnego uniwersum przesłaniać mogą — powiedzmy za przedstawicielami myśli postmodernistycznej — rozmaite miraże, iluzje bądź przekonania uznawane przez nas za obiegowe/zdroworozsądkowe, a w istocie podzielane przez (i na użytek) aktorów określonego dyskursu.

¹ Por. także pracę, która poprzedziła powstanie tomu pt. *Reprezentacje świata w dyskursach (modele, obrazy, wizje)* i podsumowała pierwsze spotkanie naukowe otwierające cykl zaprojektowany przez Zakład Lingwistyki Tekstu i Dyskursu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: WITOSZ, SUJKOWSKA-SOBISZ, FICEK, red., 2016.

Zadania polegającego na uchwyceniu fenomenów, które funkcjonują w szeroko pojmowanej sferze publicznej, podjęli się — po pierwsze — badacze koncentrujący się głównie na dociekaniach teoretyczno-metodologicznych. I tak: wprowadzając rozróżnienie mapy oraz krajobrazu — jako dwóch istotnych perspektyw opisu, Ewa Bobrowska przygląda się konstruktom, na jakich wsparte bywają obrazy świata społecznego. Bogusław Skowronek zwraca uwagę na zmiany zachodzące w modelach reprezentacji medialnych (i wywołane przez postmedia), a także na konieczność redefinicji klasycznie pojmowanego reprezentacjonizmu. Część pierwszą zamyka wypowiedź Kingi Zielińskiej. Lingwistka omawia rozwiązania metodologiczne przydatne w dekodowaniu komunikatów multimodalnych (w kontekście ich potencjału autoprezentacyjnego), a ponadto sprawdza użyteczność wypracowanych przez siebie narzędzi.

W poszukiwaniu stylowych i gatunkowych rejestrów dyskursu (zob. część druga) włączają się następane autorki. Beata Duda, Joanna Przyklenk oraz Katarzyna Sujkowska-Sobisz rozważają sposoby reprezentacji i konceptualizacji terminu *humanistyka cyfrowa* w odniesieniu do tekstów wchodzących w zakres polskojęzycznego dyskursu naukowego, Janina Labocha natomiast opisuje reguły aktualizowania się dyskursu prywatnego (dyskursu o sobie) w dzienniku osobistym. Inne nieco zagadnienia poruszają artykuły Ewy Malinowskiej i Marii Wojtak. Pierwsze z opracowań przybliży specyfikę tekstów prawnych wraz z ich podstawowymi i osobliwymi kategoriami, drugie zaś skupione jest na problemie autorskiego budowania świata dyskursu (co pokazano na przykładzie rodzaju modlitwy — różańca).

Część trzecia, skłaniająca do głębszego namysłu nad dyskursami ideologicznymi (i ich poznawczymi odstonami), składa się z pięciu kolejnych wypowiedzi. Emilia Bańczyk stawia pytanie o granice nienawiści, a analizując różne reakcje na gwałt dokonany na Polce w Rimini, ukazuje również przyczyny sporu publicystów wokół tej sprawy. Nad innym problemem polaryzującym społeczeństwo pochyliła się Bernadetta Ciesek-Ślizowska, która przedstawia strategie legitymizacji kontrowersyjnych dla niektórych środowisk praktyk łowieckich. Roztrząsaniom nad dyskursem katolickim poświęciła swój tekst Marzena Makuchowska. Dodajmy, że autorkę zajmuje konceptualizacja świata doczesnego z punktu widzenia Kościoła katolickiego oraz funkcja wykreowanego w tych ramach obrazu. Magdalena Steciąg dokonuje tymczasem multimodalnej analizy dyskursu demonstracji publicznych kobiet, co prowadzi do ustalenia statusu dyskursywnego przekazu owych manifestacji. Ostatni w tej części tekst (autorstwa Ireny Szczepankowskiej) ukazuje natomiast aksjologiczne konteksty kapitalistycznego i antykapitalistycznego dyskursu o gospodarce w jego odmianie medialnej.

Badacze, których teksty budują kolejny blok tomu, swe spojrzenie kierują na dyskurs(y) pamięci, w tym na portretowanie przeszłości przez wspólnoty kulturowo-etniczne (Waldemar Czachur) lub jej językowo-wizualne utrwalanie przez medium Internetu (Marta Wójcicka) tudzież na pamięć o dyskursie, a ściś-

lej: na strukturalnotekstowe wyznaczniki dyskursu naukowego wieków dawnych (Artur Rejter).

Główne punkty części piątej to analiza obrazów reprezentacji społecznych uobecniających się w dyskursach telewizyjnych dwu wybranych stacji (artykuł Ewy Szkudlarek-Smiechowicz) oraz ogląd taktyk służących konstruowaniu wspólnoty kibiców przez komentatorów sportowych (tekst Beaty Grochali). Medialne obrazy rzeczywistości przybliżone w oddawanej do rąk Czytelników monografii uzupełnia jeszcze opracowanie Danuty Lech-Kirstein, w którym opisano nazwy blogów zaczerpnięte z portalu blox.pl i kategoryzowane jako (to swoiste *signum temporis*) „pamiętnik osobisty”.

Autorki artykułów zamieszczonych w części szóstej koncentrują się na dyskursywnych reprezentacjach świata popkultury; w bloku tym znaleźć można także wypowiedzi podejmujące próbę usytuowania na mapie kultury popularnej różnych frapujących zjawisk. Ewa Ficek wysuwa m.in. tezę o dominacji kultury terapii, pozostałe teksty odnoszą się zaś do wybranych poziomów dyskursu: tworzywa językowego (wypowiedź Aliny Naruszewicz-Duchlińskiej) oraz podmiotowego (badania prowadzone przez Anette Siemes).

Całość zamykają artykuły (Anny Dutki-Mańkowskiej, Małgorzaty Kity i Ewy Sławkowej), w których uwaga auterek zogniskowana została na wybranych aspektach dyskursu literackiego (kontekstach kulturowych, wyobrażeniach społeczno-dyskursywnych czy strategiach podmiotowych i przedmiotowych). Tej właśnie kategorii przypisywany jest status dyskursu konstytuującego, dlatego też wypowiedzi na jego temat stanowią element wieńczący niniejszy tom.

* * *

Monografię pragniemy ofiarować Profesor Bożenie Witosz — wybitnej Uczoniej, Twórczyni teoretyczno-metodologicznych koncepcji opisu gatunków i dyskursów, wspaniałej Mentorce, wieloletniej Kierownik Zakładu Lingwistyki Tekstu i Dyskursu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach — jako wyraz naszego głębokiego szacunku i uznania. Dziękujemy Pani Profesor za wszystkie niezwykle inspirujące rozmowy, ważne podpowiedzi, sugestie i uwagi, które ukształtowały nas naukowo. Dziękujemy, że widziała w nas Pani Profesor zarówno uczennice, którym warto poświęcić czas, jak i badaczki, z którymi warto podjąć dialog.

*Bernadetta Ciesek-Ślizowska
Beata Duda
Ewa Ficek
Katarzyna Sujkowska-Sobisz*